

REMISSVAR
2024-05-16

Till

Justitiedepartementet
Ju2024/00372

Remissvar: Småföretagarnas Riksförbund om nya regler för arbetskraftsinvandring

Småföretagarnas Riksförbund är ett förbund av småföretagare för småföretagare och har som syfte att påverka politiska beslut för att göra det tryggt, enkelt och lönsamt att driva företag. Förbundets näringspolitiska program inrymmer förslag på vad som behöver förändras och förbättras för att stärka företagsklimatet för mikro- och småföretag (SME:s) på ett nationellt plan.

Om utredningens syfte

- Utredningen om en behovsprövad arbetskraftsinvandring har haft ett uppdrag som innefattar ett flertal olika frågor på arbetskraftsinvandringsområdet. Den övergripande målsättningen har varit dels att skärpa villkoren för arbetskraftsinvandring, dels att främja invandring av högkvalificerad arbetskraft. analysera och ta ställning till hur ett regelverk kan utformas som utgår från att arbetstillstånd enligt 6 kap. 2 § första stycket utlänningslagen (2005:716), UtIL, i normalfallet endast kan beviljas om utläningen erbjuds en viss lönenivå samt ta ställning till hur ett lägre lönekrav för enskilda yrkesgrupper kan utformas, vilka yrkesgrupper som bör omfattas och hur urvalet av dessa yrkesgrupper kan ändras över tid
- analysera och ta ställning till om vissa kategorier av utländsk arbetskraft helt bör undantas från ett nytt lönekrav eller vad som annars bör gälla, med hänsyn till Sveriges internationella åtaganden
- föreslå hur ett regelverk kan utformas som innebär att vissa yrkesgrupper kan exkluderas från möjligheten att beviljas arbetstillstånd samt analysera och ta ställning till vilka yrkesgrupper som inledningsvis bör omfattas av en sådan exkludering och hur urvalet av dessa yrkesgrupper kan ändras över tid
- föreslå hur ett regelverk kan utformas som innebär att arbetstillstånd endast kan beviljas en utläning som har ordnat en heltäckande sjukförsäkring för den första tillståndstiden
- analysera och ta ställning till hur försörjningskravet för ICT-tillstånd och tillstånd för säsongarbete bör höjas
- analysera och ta ställning till åtgärder som främjar den högkvalificerade arbetskraftsinvandringen
- analysera och ta ställning till hur systemet med s.k. spårbyte kan avskaffas
- analysera och ta ställning till om den särskilda avgiften för den som anställer en utläning som saknar rätt att vistas eller arbeta i Sverige ska höjas och differentieras

- analysera och ta ställning till om utlänningar som ska arbeta i Sverige men är anställda utomlands bör omfattas av samma förutsättningar för arbetstillstånd som övriga arbetskraftsinvandrare eller om särskilda regler bör införas

Småföretagarnas Riksförbunds ställningstaganden:

- Småföretagarnas Riksförbund avstyrker förslaget om att införa ett lönekrav motsvarande 100 procent av medianlönen.
- Småföretagarnas Riksförbund ifrågasätter behovet av att ställa krav på en heltäckande sjukförsäkring.

Som grund för våra ställningstaganden vill Småföretagarnas Riksförbund framhålla att våra medlemmar upplever att kompetensbrist och matchningsproblem på arbetsmarknaden är ett av deras största problem idag vilket påverkar tillväxten negativt. Många medlemmar vittnar om att de skulle anställa fler om de hittade rätt kompetens. Arbetsmarknadens utveckling präglas av fortsatt hög arbetslöshet. Samtidigt som arbetslöshetstalet beräknas öka fortsätter också långtidsarbetslösheten att öka – både i antal och som andel av den totala arbetslösheten. Denna negativa utveckling på arbetsmarknaden skapar svåra problem där de som haft svårt att få jobb redan före den ekonomiska krisen – framför allt äldre, utrikes födda och de med lite eller ingen utbildning – hamnar allt längre bak i jobbkön när personer med mer utbildning och erfarenhet också är arbetssökande.

Vi ser det som centralt att det ges undantag särskilt för vissa branscher där arbetskraftsinvandringen är central.

Några specifika branscher

Inom Småföretagarnas Riksförbund medlemskrets finns småföretag inom jord- och skogsbruk samt animalieproduktion. Inom förbundet har etablerats ett informellt nätverk med representanter för olika organisationer inom dessa områden.

Organisationernas medlemsföretag svarar för en betydande del av landets produktion inom jord- och skogsbruk samt animalieproduktion. Organisationernas bedömning är att de föreslagna förändringarna avseende arbetskraftsinvandring riskerar att medföra betydande skadeverkningar på landets produktion inom jord- och skogsbruk samt animalieproduktion.

Samhällsekonomin

Ur ett allmänt samhällsekonomiskt perspektiv finns potentiellt en rad olika ekonomiskt-politiska åtgärder som kan påverka sysselsättningsgraden bland nyanlända och långtidsarbetslösa, några exempel:

- Bidragssystemet
- Reglerna på arbetsmarknaden
- Beskattning av arbete
- Införande av ett fungerande yrkesutbildnings- och lärlingssystem.

Svensk ekonomi befinner sig redan idag i ett utsatt läge när det gäller livsmedelsberedskap och annan civil- och militärberedskap varför arbetsmarknadspolitiska åtgärder som leder till ytterligare försämringar i livsmedelsberedskapen knappast kan accepteras.

I bakgrunden aktualiseras vidare andra allvarliga strukturella problem i det svenska samhället. Sverige har på relativt kort tid genomgått en extrem urbanisering varför en ombalansering av förutsättningarna landsbygd – större orter är absolut nödvändig.

Den helt dominerande produktionen inom jord- och skogsbruk samt animalieproduktion sker i landsbygdsmiljö. För att detta ska fungera måste det finnas privat och offentlig service inom en mängd olika områden även på landsbygden.

Företagen inom ovan nämnda näringar, i flertalet fall småföretag, befinner sig i ett ansträngt läge, främst ekonomiskt men också i flera andra avseenden. Företagen inom dessa näringar bedriver en verksamhet som till stor del styrs av samhällets lagar och regler men där ingen tar ansvar för helheten, d.v.s. att ekvationen går ihop ekonomiskt. I stället pågår en fortsatt utslagning av lantbruksföretag och vår självförsörjningsgrad sjunker, en nedåtgående spiral helt utanför näringarnas kontroll.

Näringarna måste också hantera den stora mängd administration och byråkrati som kraven från olika myndigheter medför, men där varken samhället eller konsumenterna vill medverka i att täcka kostnaderna.

Till detta kommer den allmänna osäkerhet som råder på många marknader vilket utmanar näringarnas såväl kostnads- som intäktssida. Risknivån är således förhöjd med koppling till kostnader för energi, insatsvaror, räntor, valuta, politiska ingrepp där kostnaden hamnar på näringarna. Det minskar både lönsamhet och investeringsviljan.

Svårigheten att rekrytera i Sverige

Kompetensförsörjningsproblematiken är ett stort problem för landets SME:s och i synnerhet gäller detta små företag på landsbygden. Många företag inom jord- och skogsbruk samt animalieproduktion har svårt att rekrytera den arbetskraft som behövs, störst problem finns sannolikt inom animalieproduktion och jordbruk.

Det som lyfts fram är att det råder brist på personer med rätt yrkeserfarenhet, och rätt utbildning samt med förståelse för förutsättningarna på landsbygden.

Exempel på bristyrken är djurskötare, skogsmaskinförare, skogsarbetare och maskinförare inom lantbruk.

Orsakerna bakom rekryteringsproblemen varierar men det handlar om faktorer som:

- Låg attraktivitet med generellt lägre lönenivåer än andra branscher.
- Majoriteten av företagen finns på landsbygden, delvis i avfolkningsbygder, varför tillgången på arbetskraft är begränsad.
- För personer som inte har anknytning till landsbygden eller näringarna i fråga är steget stort att ta en anställning inom dessa.
- Även lokala förutsättningar på landsbygden kan spela stor roll, som brister i offentlig och privat service, boendemöjligheter, tillgång till skolor på olika nivåer, behov av två bilar m.m.

Av ovan nämnda skäl finns idag sedan länge ett inslag av icke-svensk arbetskraft jord- och skogsbruk samt animalieproduktion.

Detta inslag kan inte på kort sikt ersättas med rekrytering av inhemsk arbetskraft. Det finns inte heller några förslag på program eller åtgärder kopplade till föreslagna nya regler för arbetskraftsinvandring som på kort sikt kan ersätta det utländska inslaget i näringarnas verksamhet.

I ett läge där vår ambition är att höja självförsörjningsgraden på livsmedel är det således inte en framkomlig väg att på kort sikt reducera det utländska inslaget av arbetskraft inom det här området.

På längre sikt finns det däremot stora möjligheter att ändra situationen, det kan handla om sådant som:

- Införande av ett fungerande lärlingssystem, goda exempel finns men helheten saknas.
- Åtgärder som gör landsbygden mera attraktiv för arbete och boende.
- Åtgärder som stärker ekonomin inom sektorns företag.
- Åtgärder som minskar risktagandet vid nyinvesteringar inom sektorns företag.

De gröna näringars betydelse för samhället

De gröna näringarna har en central och avgörande betydelse i samhällets omställnings- och beredskapsarbete. Skogs- och jordbruket är möjliggörare till en kraftfull klimatomställning och är den enda bransch som i sin produktion binder koldioxid samtidigt som livsnödvändiga produkter såsom mat, förnybar energi och byggråvaror produceras.

I en alltmer orolig omvärld ökar behovet och kravet på att bygga ett mindre sårbart samhälle, både avseende mat- och energiproduktion, men även att bygga en stark inhemsk ekonomi. De gröna näringarna har därför en central roll i samhällets beredskapsarbete.

EU och regeringen har tydligt uttalat och bekräftat i flera pågående strategiska arbeten att de gröna näringarna är centrala aktörer i samhällsutvecklingen. Men en förutsättning för detta är att det finns verksamma och robusta företag inom sektorn, men tyvärr ser vi idag att utvecklingen går åt ett annat håll, främst med anledning av låg lönsamhet och brist på personella resurser med rätt kompetens. Det är därför extra viktigt att se helheten och inte införa åtgärder som påverkar företagen inom de gröna näringarna än mer negativt.

Tillämpning av de nya reglerna för arbetskraftsinvandring

Givet de ekonomiska förutsättningarna inom de aktuella näringarna kommer det inte vara möjligt att tillgodose behovet av icke-svensk arbetskraft genom uppfyllande av stipulerade lönenivåer.

Närmast till hands ligger därför alternativet:

- att lönekravet inte ska gälla yrken inom aktuella näringar där det bedöms finnas behov som inte kan tillgodoses med arbetskraft i Sverige eller yrken där det bedöms finnas behov som inte kan tillgodoses med arbetskraft i en viss del av Sverige.
- att lönen ska uppgå till minst hälften av median-lönen för de yrken som undantas från lönekravet.

När det gäller vilken myndighet som avgör vilka undantag som ska medges föreslår utredningen att Migrationsverket och Arbetsförmedlingen årligen tar fram förslag på yrken som bör undantas, i samråd med sammanslutningar av arbetsgivare respektive arbetstagare samt andra berörda aktörer.

Med hänsyn till den nära kopplingen mellan jord- och skogsbruk samt animalieproduktion och vår livsmedelsförsörjning menar vi att det finns andra myndigheter som borde medverka i bedömningarna, såsom Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap. Det är också

centralt att hela näringslivet bjuds in så att alla olika perspektiv tas med i kommande arbete då kompetensförsörjningen är en central fråga.

Med vänlig hälsning

Sten Lindgren, styrelseledamot
Småföretagarnas Riksförbund